

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

นางสาว ปาณิสรา ดาวเรือง

ศูนย์วิทยพัทยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1553-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I2116681X

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BORDER TOWNS : A CASE STUDY OF CHIANG SAEN,
CHIANG RAI PROVINCE

PANISARA DAORUANG

ศูนย์วิทยพัทยาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1553-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

โดย

นางสาว ปาณิสรา ดาวเรือง

ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สักกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พิรพันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์)

..... กรรมการ
(นาย เกียรติศักดิ์ มัชฌิมานุกร)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปาณิสรา ดาวเรือง : แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
(DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BORDER TOWN : A CASE STUDY OF CHIANG SAEN,
CHIANG RAI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ วิเชียรน้อย, 231 หน้า.
ISBN 974-17-1553-6.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากรและการเปลี่ยนแปลง ศึกษาบทบาทและการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจรายสาขา โดยเฉพาะด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวตลอดจนการสนองตอบของประชาชน ศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ศักยภาพในการพัฒนา และบทบาทในอนาคตของเมืองเชียงแสนในฐานะเมืองชายแดนและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเมืองเชียงแสนเพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคต

จากการศึกษา พบว่า เมืองเชียงแสนมีบทบาทสำคัญโดยเป็นเมืองพาณิชย์กรรม เมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองการค้าชายแดน และเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาคเหนือตอนบนเนื่องจากความได้เปรียบทางด้านที่ตั้ง การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ ยังมีนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจของเมืองให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้เมืองเชียงแสนได้รับการสนับสนุนในเรื่องการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะการทำการค้ากับประเทศจีนตอนใต้ซึ่งท่าเรือเชียงแสนเป็นท่าเรือที่ใช้ติดต่อขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและแนวโน้มที่จะขยายตัวในอัตราสูงมากขึ้น

ดังนั้น เมืองเชียงแสนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง การจัดตั้งเขตการลงทุนพิเศษ ปรับและแก้ไขกฎหมายในและระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองเชียงแสนจำเป็นต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน เนื่องจากเมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง.....ลายมือชื่อนิสิต..... ปาณิสรา ดาวเรือง.....
สาขาวิชา..... การวางแผนเมือง.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4274102925 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD : DEVELOPMENT GUIDELINES/ BORDER TOWNS/ CHIANG SAEN

PANISARA DAORUANG : DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BORDER TOWNS : A CASE STUDY OF CHIANG SAEN, CHIANG RAI PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR NIPAN VICHENNOI, Ph.D. 231 pp. ISBN 974-17-1553-6.

The objectives of this research focuses on the changes in scioeconomic, population and physical structure of Muang Chiang Saen ; economic growth especially trade, investment and tourism ; economic factors, potential development, the future role of Muang Chiang Saen as the border town and development guidelines for Muang Chiang Saen.

It does this by investigating and preparing questionnaires and SWOT analysis is used for the analysis. The study reveals that in the upper Northern subregion, Muang Chiang Saen plays an important role as commercial, historical, tourism, a border town, Special Economic Zone and the location, economic advantages. The Thai policies for trade, investment, tourism are the potentialities for growth in productivity, the economic development in the Northern region. Muang Chiang Saen is the water way ports handling cargoes from and to Yunnan, China and Muang Chiang Saen.

It is suggested that if the Thai government wishes to promote Special Economic Zone, the development of basic infrastructural facilities are needed. Some old laws must be ameliorated for future economic growth.

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department..... Urban and Regional Planning ..... Student's signature..... Panisara Daoruang
Field of study..... Urban Planning ..... Advisor's signature..... Nipan Vichiennoi
Academic year..... 2002 ..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. นิพันธ์ วิเชียรน้อย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่เสียสละให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งได้ตรวจทาน แก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จไปด้วยดี คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พิรพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ และคุณ เกียรติศักดิ์ มัชฌิมากร ซึ่งให้คำแนะนำและเสนอแนะแนวทางตรวจแก้วิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย

ขอขอบพระคุณ นายเรืองยศ ดาวเรือง (บิดา) นางศิรินทร์ ดาวเรือง (มารดา) นางสาวชุติมา ดาวเรือง (น้องสาว) ที่สนับสนุนทางด้านการศึกษาและให้ทั้งกำลังใจ กำลังทุนทรัพย์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอดจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งพี่แมง ก้อย ที่ช่วยเหลือติดตามกันเสมอมา พี่เอ๋ พี่ยุ้ย พี่ป๊อด ทอม เตียร์ ต่าย ที่ร่วมกันทำรายงานเวิร์คช็อป และเพื่อน - พี่ผึ้งเมืองรุ่นที่ 24 ทุกคน น้องยุทธ (รุ่นที่ 26) ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลของเมืองเชียงแสน น้องแนน พี่หมวย ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษา พี่อู๋ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ของคณะฯ

ขอขอบคุณ คุณประมณฑ์เมธ ศรีสุข ที่ยอมช่วยเหลือทุกอย่างรวมทั้งให้กำลังใจ

ขอขอบคุณ คุณกฤษฎา ทองธรรมชาติ นายด่านศุลกากรเชียงแสน หน่วยงานราชการ และผู้ที่เกี่ยวข้องที่เอื้อเฟื้อข้อมูลที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

ท้ายนี้ขออุทิศความดีให้แก่ คุณอัฐพล สกุลมัน

ปาณิสรา ดาวเรือง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปและแผนภูมิ.....	ฏ
สารบัญแผนที่.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2.วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3.ขอบเขตของการศึกษา.....	3
1.4.ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.5.ข้อจำกัดในการศึกษา.....	5
1.6.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	5
1.7.แหล่งที่มาของข้อมูล.....	5
1.8.นิยามศัพท์.....	7
1.9.สรุปกรอบแนวความคิดสำคัญ.....	8
บทที่ 2 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1.แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจ.....	9
2.1.1.แนวความคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์.....	10
2.1.2.ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ.....	12
2.1.3.แนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ.....	13
2.2.ทฤษฎีและเทคนิคในการวางแผนภายในภูมิภาค.....	14
2.2.1.ทฤษฎีแหล่งที่ตั้ง.....	15
2.3.ทฤษฎีการวางแผนภาค.....	16
2.3.1.ทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ.....	16
2.4.นโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองชายแดน.....	17
2.4.1.หลักการและเหตุผล.....	18
2.4.2.นโยบายเศรษฐกิจชายแดน.....	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5.วิทยานิพนธ์ เอกสาร บทความต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนา การอนุรักษ์ และการวางแผน	
เมืองชายแดน.....	22
2.5.1.แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	22
2.5.2.แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์.....	25
2.5.3.แนวความคิดเกี่ยวกับชายแดนและเขตแดนระหว่างประเทศ.....	26
2.5.4.ลักษณะพิเศษของเมืองชายแดน.....	27
2.5.5.งานวิจัยเกี่ยวกับเมืองชายแดน.....	28
2.6.สรุป.....	30
บทที่ 3 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....	31
3.1.จังหวัดเชียงราย.....	31
3.1.1.ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย.....	31
3.1.2.ด้านกายภาพ.....	33
3.1.2.1.ที่ตั้งและอาณาเขต.....	33
3.1.2.2.ลักษณะภูมิประเทศ.....	34
3.1.2.3.ลักษณะภูมิอากาศ.....	34
3.1.2.4.ทรัพยากรธรรมชาติ.....	39
3.1.3.ด้านเศรษฐกิจ.....	45
3.1.3.1.ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงราย.....	45
3.1.3.2.การเงินและการคลัง.....	59
3.1.3.3.การพาณิชย์.....	63
3.1.3.4.ภาคเกษตรกรรม.....	64
3.1.3.5.ภาคอุตสาหกรรม.....	69
3.1.3.6.ภาคการค้าการบริการและการลงทุน.....	72
3.1.4.ด้านสังคม.....	80
3.1.4.1.โครงสร้างการบริการพื้นฐาน.....	80
3.1.4.2.ขอบเขตการปกครองและประชากร.....	83
3.1.4.3.สภาพสังคม.....	93
3.1.4.4.การท่องเที่ยว.....	95
3.2.อำเภอเชียงแสน.....	99
3.2.1.ด้านกายภาพ.....	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.1.1. ลักษณะทางกายภาพ.....	99
3.2.1.2. อาณาเขต.....	99
3.2.1.3. สภาพภูมิอากาศ.....	101
3.2.1.4. แหล่งน้ำ.....	101
3.2.1.5. สภาพการใช้ที่ดินในอำเภอเชียงแสน.....	101
3.2.1.6. สภาพการถือครองที่ดิน.....	102
3.2.2. ด้านเศรษฐกิจ.....	103
3.2.2.1. การเกษตรกรรม.....	104
3.2.2.2. อุตสาหกรรม.....	104
3.2.2.3. ด้านธุรกิจ.....	104
3.2.2.4. ด้านการท่องเที่ยว.....	104
3.2.2.5. สภาพะการค้าชายแดน.....	104
3.2.3. ด้านสังคม.....	107
3.2.3.1. โครงสร้างบริการพื้นฐาน.....	107
3.2.3.2. ขอบเขตการปกครองและประชากร.....	114
3.2.3.3. การท่องเที่ยว.....	120
3.2.3.4. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของอำเภอเชียงแสน.....	121
3.3. เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน.....	121
3.3.1. ประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสน.....	121
3.3.2. ลักษณะทั่วไป.....	130
3.3.3. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ.....	136
3.3.4. โครงสร้างพื้นฐาน.....	143
3.3.5. การประมาณความต้องการการพัฒนาเมืองเชียงแสนเพื่อรองรับการเติบโต.....	145
3.4. ศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนา.....	147
3.4.1. ระดับจังหวัด.....	147
3.4.2. ระดับอำเภอ.....	150
3.4.3. ระดับเมือง.....	151
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	155
4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่โดยใช้วิธี SWOT ANALYSIS.....	156

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.1. จุดแข็ง.....	157
4.1.2. จุดอ่อน.....	163
4.1.3. โอกาส.....	168
4.1.4. อุปสรรค.....	173
4.2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม.....	174
4.2.1. สภาพทั่วไปของเมืองและการพัฒนาเมือง.....	174
4.2.2. การใช้ประโยชน์ที่ดินของเมือง.....	183
บทที่ 5 สรุปผล/แนวทางการพัฒนาเมือง.....	190
5.1. สรุปผลการศึกษา.....	190
5.2. บทบาทของเมืองเชียงใหม่.....	193
5.3. แนวทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่.....	195
5.3.1. ภาพรวมแนวทางการพัฒนา.....	195
5.3.1.1. ระดับท้องถิ่น/จังหวัด.....	195
5.3.1.2. ระดับประเทศ.....	195
5.3.1.3. ระดับระหว่างประเทศ.....	196
5.3.2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา.....	197
5.3.2.1. แนวทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในระยะสั้น (ระยะเวลา 5 ปี).....	197
5.3.2.2. แนวทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในระยะยาว (ระยะเวลา 15 ปี).....	201
5.3.2.3. ข้อเสนอแนะแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	203
5.3.2.4. หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาโครงการ.....	204
5.3.3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน.....	207
5.4. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	212
ราชการอ้างอิง.....	213
ภาคผนวก.....	216
ภาคผนวก ก.....	217
ภาคผนวก ข.....	225
ประวัติผู้เขียน.....	231

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ความขึ้นสัมพันธ์ของจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ ปี 2537-2541.....	39
3.2 พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของจังหวัดเชียงราย ปี 2530-2540.....	42
3.3 การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดเชียงราย ปี 2504-2538.....	43
3.4 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย ปี 2530-2541.....	48
3.5 เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจจังหวัดเชียงราย ปี 2539-2541.....	51
3.6 รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรในภาคเหนือ เป็นรายจังหวัด ปี 2530-2541.....	53
3.7 การวิเคราะห์ส่วนแบ่งและส่วนแปรเปลี่ยนของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงราย ปี 2530-2535.....	54
3.8 การวิเคราะห์ส่วนแบ่งและส่วนแปรเปลี่ยนของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงราย ปี 2536-2541.....	54
3.9 ดัชนีบ่งชี้ความชำนาญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายกับภาคเหนือและ จำนวนการจ้างงานในสาขาการผลิตฐาน ปี 2530 (ราคาคงที่ ปี 2531).....	55
3.10 ดัชนีบ่งชี้ความชำนาญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายกับภาคเหนือและ จำนวนการจ้างงานในสาขาการผลิตฐาน ปี 2535 (ราคาคงที่ ปี 2531).....	56
3.11 ดัชนีบ่งชี้ความชำนาญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายกับภาคเหนือและ จำนวนการจ้างงานในสาขาการผลิตฐาน ปี 2541 (ราคาคงที่ ปี 2531).....	57
3.12 โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ช่วงปี 2530-2543.....	58
3.13 เงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์แยกตามวัตถุประสงค์ ณ เดือนธันวาคม 2541.....	60
3.14 เงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคเหนือและจังหวัดเชียงราย ปี 2541.....	61
3.15 การเงินและการธนาคารในจังหวัดเชียงราย ปี 2539-2541.....	61
3.16 ผลจัดเก็บภาษีอากร ปีงบประมาณ 2541.....	61
3.17 ผลการจัดเก็บรายได้ของสำนักงานสรรพสามิตจังหวัดเชียงราย ปี 2540-2541.....	62
3.18 ปริมาณและมูลค่าสินค้าสรรพสามิตที่มีการนำเข้าในจังหวัดเชียงราย ปี 2541.....	63
3.19 จำนวนผู้จดทะเบียนประกอบธุรกิจการค้าที่คงอยู่ในช่วง ปี 2536-2541.....	63
3.20 ผลิตภัณฑ์จังหวัดสาขาเกษตรกรรม ณ ราคาประจำปี จังหวัดเชียงราย ช่วง ปี 2536-2541.....	65
3.21 พื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตของพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ปีเพาะปลูก 2535/2536 และ ปีเพาะปลูก 2538/2539.....	66
3.22 จำนวนปศุสัตว์ ปี 2535-2541.....	68
3.23 สถิติการประมง จังหวัดเชียงราย ฤดูกาลผลิต ปี 2538/2539-2539/2540.....	68
3.24 ข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ปี 2539-2543.....	70
3.25 จำนวนโรงงาน เงินทุน แรงงาน ตามหมวดอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ปี 2543.....	70

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
3.26 จำนวนสถานประกอบการในจังหวัดเชียงราย ปี 2541.....	71
3.27 ประเภทสถานประกอบการในจังหวัดเชียงราย ปี 2541.....	71
3.28 สถิติจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตจัดตั้งและขยายโรงงานในจังหวัดเชียงราย ระหว่าง ปี 2537-2541.....	71
3.29 มูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงรายระหว่าง ปี 2540-2543.....	76
3.30 มูลค่าการค้าชายแดนจังหวัดเชียงรายกับประเทศเพื่อนบ้านระหว่าง ปี 2538-2543.....	77
3.31 มูลค่าการค้าชายแดนผ่านด่านศุลกากรในภาคเหนือ ปี-2538-2540.....	77
3.32 มูลค่าการค้าผ่านแดนด้านจังหวัดเชียงราย ปี 2540-2541.....	79
3.33 สินค้าผ่านแดนจากประเทศที่สามสู่ประเทศ สปป.ลาว 10 อันดับ ระหว่างเดือน ม.ค.-ธ.ค. ปี 2541.....	79
3.34 สินค้าผ่านแดนจากประเทศ สปป.ลาว สู่ประเทศที่สาม.....	79
3.35 สถิติไฟฟ้ารายอำเภอในจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	82
3.36 การให้บริการโทรศัพท์ในจังหวัดเชียงราย ปี 2535-2542.....	83
3.37 จำนวนหน่วยการปกครองของจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	85
3.38 จำนวนประชากร จำแนกตามเพศ ในภาคเหนือ ปี 2542.....	86
3.39 จำนวนประชากรและความหนาแน่นจังหวัดเชียงราย ปี 2538-2542.....	87
3.40 อัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรรายอำเภอในจังหวัดเชียงราย ปี 2535-2542.....	90
3.41 การคาดการณ์ประชากรของจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ ปี 2538-2565.....	91
3.42 จำนวนโรงแรมและผู้เยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงราย ปี 2536-2543.....	97
3.43 การเปรียบเทียบสภาพการใช้ที่ดินของอำเภอเชียงแสนระหว่าง ปี 2534-2542.....	103
3.44 มูลค่าการนำเข้า-ส่งออกผ่านด่านศุลกากรเชียงแสน ปี 2532-2543.....	106
3.45 สินค้านำเข้าทางด่านศุลกากรเชียงแสน 10 อันดับ ปี 2543-2544.....	106
3.46 สินค้าส่งออกทางด่านศุลกากรเชียงแสน 10 อันดับ ปี 2543-2544.....	106
3.47 การใช้ไฟฟ้าของประชากรในอำเภอเชียงแสนช่วง ปี 2533-2543.....	109
3.48 จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ที่ประชาชนขอใช้ช่วง ปี 2533-2543.....	110
3.49 สถานบริการสาธารณสุขในอำเภอเชียงแสนช่วง ปี 2538-2543.....	111
3.50 จำนวนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขของอำเภอเชียงแสน ปี 2540-2543.....	112
3.51 สถิติชีพของประชากรอำเภอเชียงแสน ปี 2539-2543.....	112
3.52 จำนวนสถานศึกษาในอำเภอเชียงแสน ปี 2543.....	113
3.53 จำนวนประชากร ครึ่งเรือน และความหนาแน่นรายตำบลของอำเภอเชียงแสน ปี 2542.....	115
3.54 จำนวนชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในอำเภอเชียงแสน.....	118

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
3.55 การคาดการณ์ประชากรของอำเภอเชียงแสนตั้งแต่ ปี 2538-2565.....	116
3.56 เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาอำเภอเชียงแสนปี 2544.....	121
3.57 การใช้ที่ดินในเขตสุขภาพวิบูลย์เชียงแสนและบริเวณโดยรอบอำเภอเชียงแสน ปี 2540.....	135
3.58 การค้าชายแดนไทยกับประเทศ สปป.ลาว จีน (ตอนใต้) และพม่า ปี 2540-2544 (ต.ค.).....	141
3.59 จำนวนประชากรและความหนาแน่นในเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ปี 2529-2542.....	144
3.60 การคาดการณ์ประชากรในอนาคตของเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนอีก 20 ปี (พ.ศ.2544-2564).....	144
3.61 งบประมาณของเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสนปี 2542-2544.....	144
3.62 ยุทธศาสตร์และแนวทางพัฒนาท้องถิ่น 5 ปีของเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน (พ.ศ.2544-2549).....	148
4.1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนามืองเชียงแสน.....	157
4.2 เมืองเชียงแสนกับรูปแบบการขนส่งระหว่างประเทศ.....	159
4.3 สาเหตุที่ทำให้เมืองเชียงแสนเติบโต.....	175
4.4 ผลกระทบและความพอใจที่มีต่อท่าเทียบเรือสินค้าและนักท่องเที่ยว.....	176
4.5 ความพร้อมในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุนในอนาคตภาคเหนือตอนบน.....	172
4.6 ความพร้อมของเมืองเชียงแสนเพื่อรองรับการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวทางด้านต่างๆ.....	179
4.7 ธุรกิจที่พร้อมให้บริการของเมืองเชียงแสน.....	179
4.8 ระบบโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งจำเป็นที่ยังขาดแคลน/ความไม่พร้อมของเมืองเชียงแสน.....	182
4.9 การพัฒนาเมืองที่ก่อให้เกิดปัญหา.....	183
4.10 การพัฒนาเมืองที่มีผลกระทบต่อเขตโบราณสถาน.....	184
4.11 การจัดการอนุรักษ์และพัฒนาเขตโบราณสถาน.....	184
5.1 แผนการดำเนินงานแนวทางการพัฒนามืองเชียงแสนในระยะสั้น (พ.ศ.2546-2550 ระยะเวลา 5 ปี).....	200
5.2 แผนการดำเนินงานแนวทางการพัฒนามืองเชียงแสนในระยะยาว (พ.ศ.2551-2566 ระยะเวลา 15 ปี).....	202

สารบัญรูปและแผนภูมิ

รูปที่	หน้า
3.1 รูปถ่ายทางอากาศแสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน.....	138
4.1 เส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขง.....	159
4.2 โบราณสถานในเมืองเชียงแสน.....	161
4.3 สถานที่ท่องเที่ยวของเมืองเชียงแสน.....	162
4.4 สภาพแวดล้อมของโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในเมืองเชียงแสน.....	165
4.5 ความไม่เป็นระเบียบทางการจราจร.....	166
4.6 ทำเทียบเรือบริเวณถนนริมโขง-หน้าที่ว่าการอำเภอเชียงแสน.....	177
4.7 กิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจในเมืองเชียงแสน.....	180
4.8 ตลาดสินค้าชายแดนและตลาดสินค้าเงินบริเวณถนนริมโขง.....	181
4.9 ป้อมประตู-กำแพงโบราณภายในเมืองเชียงแสน.....	186
4.10 ย่านศูนย์กลางเมืองบริเวณถนนพหลโยธิน.....	187
4.11 สถานที่ราชการที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน.....	188
4.12 โกดังคลังเก็บสินค้าของภาครัฐและภาคเอกชน.....	189
แผนภูมิที่	
1.1 ขั้นตอนและวิธีการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน กรณีศึกษา เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย.....	6
3.1 อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีของจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ ปี 2537-2541.....	38
3.2 ปริมาณฝนตกของจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ ปี 2537-2541.....	38
3.3 ความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดเชียงรายตั้งแต่ ปี 2537-2541.....	39
3.4 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย ปี 2530-2541.....	47
3.5 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเชียงราย ปี 2530-2541.....	47
3.6 เงินฝากและสินเชื่อ ปี 2542.....	59
3.7 แนวโน้มของเงินฝากและสินเชื่อ ปี 2538-2542.....	59
3.8 โครงสร้างกำลังแรงงานและการมีงานทำในจังหวัดเชียงราย ปี 2541.....	92
3.9 สถานการณ์การเลิกจ้างงานในจังหวัดเชียงราย ปี 2541.....	93
3.10 จำนวนศาสนิกชนในจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	93
3.11 จำนวนสถานพยาบาลและเตียงในจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	95
3.12 จำนวนแพทย์และพยาบาลในจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	95
3.13 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตสุขภาพิบาลเวียงเชียงแสนและนอกเขตสุขภาพิบาล ปี 2540.....	135
3.14 การเชื่อมโยงเส้นทางและโครงข่ายการท่องเที่ยวในแม่น้ำโขงตั้งแต่เชียงแสน—เชียงรุ่ง.....	142
5.1 การเชื่อมโยงการพัฒนาในระดับเมือง จังหวัด ภาค และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงของเมืองเชียงแสน..	194

สารบัญแนบที่

แนบที่	หน้า
3.1 ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเชียงราย.....	36
3.2 จังหวัดในกลุ่มอนุภาคภาคเหนือตอนบน.....	37
3.3 ขอบเขตการปกครองของจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	87
3.4 จำนวนประชากรจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	88
3.5 ความหนาแน่นประชากรจังหวัดเชียงราย ปี 2542.....	88
3.6 สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย.....	98
3.7 ลักษณะภูมิประเทศอำเภอเชียงแสน.....	100
3.8 ขอบเขตการปกครองอำเภอเชียงแสน.....	116
3.9 จำนวนประชากรอำเภอเชียงแสน ปี 2542.....	117
3.10 ความหนาแน่นประชากรอำเภอเชียงแสน ปี 2542.....	117
3.11 ขอบเขตการปกครองเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน.....	131
3.12 ตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานในเมืองเชียงแสน.....	134
3.13 การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน.....	137
3.14 ทิศทางการขยายตัวของชุมชน.....	139
3.15 เส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงกับเมืองเชียงแสน.....	153
3.16 เส้นทางทางท่องเที่ยวระหว่างเมืองเชียงแสน สปป.ลาว พม่า และจีนตอนใต้.....	154
5.1 ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตของเมืองเชียงแสน.....	205
5.2 โครงข่ายการคมนาคมขนส่งของเมืองเชียงแสน.....	206
5.3 ที่ตั้งเขตประกอบการอุตสาหกรรมเมืองเชียงแสน.....	210
5.4 ที่ตั้งโครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองเชียงแสน.....	211

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย